

Sana önem veren kim var? Hakettiğin önemi veren. Kendini önemsemediğinde bile sana önem veren. Kendini bilmediğinde bile seni bilen.

Tanrı'nın anlamları konusunda uzun uzun yazılar yazmanın anlamı, bu yazıların aslında Tanrı ile değil, insanın en yakın dostuyla ilgili olduğunu gözden kaçırınca kayboluyor. İnsan bir dost ihtiyacında olduğu ve sığınacak bir liman olmadığı zaman ona yöneliyor. Yalnızların tanrısı.

İnsanın yalnızlığını somut şekilde teselli etme imkanı var mı? Başka insanlar daimi olarak seninle ilgilenemez, zaten onlar da senin kadar yalnız. Seni baş üstüne çıkarıp, *lider* yapsalar da, yalnızlığına devası yoktur, çünkü yalnızlık ancak denklemlerle *tedavi edilir*. Dünya nimetleri tatsızdır. Kendini ancak uyuşturmaya yarar. Bunun getirdiği suçluluk ve bağımlılık ise yalnızlığını azaltmaz, artırır.

O halde nasıl olacak da Tanrı'nın sözü olmadan kendimizi teselli edeceğiz?

Bunun bir yolu, belki, *anlamli iş* yapmaktır. Ancak bir işe anlamı veren de, ucunda Tanrı düşüncesi. *Bilim* mesela böyle, eğer sonunda kainatın nasıl olduğunu merak etmiyorsa, nasıl olup da dünyanın böyle, canlılığın şöyle geliştiğini merak etmiyorsa, *bilimsel çalışma* anlamsızdır. Bununla beraber, dünyanın *düzenli* ve *bilinebilir* olması da, nihayetinde *Tanrı* veya ona benzer bir fikirler anlam kazanır. Bilmediğimiz bir şeyin bilinebilir olduğuna, *mü'minin imanı* gibi iman etmek gerekir, hedefin varlığına inanmıyorsan nasıl olacak da yola çıkacaksın?

Tanrı fikrinin geleneksel anlamının eskimiş olmasının, bu anlamın hala insanlar için önemli olduğuna veya teselli edici, yol gösterici olduğuna zararı yok. Eskiden insanlar onu *gökte* anlamış, şimdi *mekansız* anlıyoruz, ileride *her yerde* anlayacağız, belki. Eskiden insanlar ona *sınırsız iyilik* atfetmiş, iyilik ve kötülüğün Tanrı için geçerli olmadığını iddia edeceğiz belki. Eskiden insanlar onu *sevmiş* ama şimdi sadece sevginin teselli edici olmadığını düşüneceğiz, belki. Bütün bu belkilerin ötesinde bir yerlerde, kendimize anlam verecek bir Tanrı'ya muhtacız. Aklımız yerinde olduğu sürece de, onunla yoldaş olacağız.